

Omavalitsusliitude Koostöökogu ettepanekud valitsuskomisjoni ja omavalitsusliitude koostöökogu eelarveläbirääkimisteks

2016. AASTA RIIGIELARVE OSAS

LÄBIRÄÄKIMISTE EESMÄRK JA LÄHTEALUSED

Omavalitsusliitude Koostöökogu ja Valitsuskomisjoni läbirääkimiste põhieesmärk on kohalikele omavalitsustele stabiilse, seadustele ning Euroopa kohaliku omavalitsuse hartale põhineva tulubaasi kindlustamine, mis tagaks kohalikule omavalitsusele seadustega ja seaduste alusel pandud ülesannete täitmiseks vajaliku tulubaasi ning võimaldaks kohalikuks arenguks vajalikud investeringud ja omavalitsuste jätkusuutliku arengu.

Omavalitsusliitude Koostöökogu lähtealused läbirääkimistel:

1. Kohaliku omavalitsuse osakaalu, otsustusõiguse ja vastutuse suurendamine ühiskonnaelu juhtimisel ja korraldamisel, kohalike omavalitsuste poolt osutatavate avalike teenuste kättesaadavuse parandamine ja kvaliteedi tõstmine.
2. Riigikohtu üldkogu 2010. aasta 16. märtsi otsuse 2009. aasta lisaelarve kohta (kohtuasi nr 3-4-1-8-09) seisukohad ning OECD ja CLRAE ettepanekud omavalitsuste finantsautonoomia suurendamiseks, partnerluse arendamiseks ja omavalitsuste koostöö suurendamiseks.
3. Taastada 2009 aastani kehtinud omavalitsuste ülesanded spordi ja noorsootöö valdkonnas kohalikkude eelarvesse laekuva tulumaksu osa taastamisega 2009. aasta kärpeme eelsele tasemele ning arvestades vahepealseid muudatusi kodualuse maa maksustamisel näha alates 2017. aastast üksikisiku brutotulust tulumaksuna kohalikkude eelarvesse laekuva osa määraks 12,13 % .
4. Kohalike omavalitsuste tegevustingimuste kujundamisel, reformide kavandamisel ja läbiviimisel Euroopa kohaliku omavalitsuse harta põhimõttest lähtumine
5. Enamuse riigieelarvest eraldatavate toetuste integreerimine kohalike omavalitsuste tulubaasiga, mis jaotatakse maksutulude ja tasandusfondi kaudu.
6. Kohalike omavalitsuste poolt täidetavate riiklike ülesannete eristamine õigusaktides ja rahastamine kulupõhiselt riigieelarvest.
7. Kohalike omavalitsuste koostöö edendamiseks, haldussuutlikkuse tõstmiseks ning teenuste efektiivsemaks osutamiseks analüüsida seadusandlust ja täpsustada seda valdkondades, kus omavalitsuste koostöö on otstarbekam, kindlustades koostöö võimalikkuse ,aga ka alternatiivide säilimise, erineva suurusega territooriumil ja erineva arvu omavalitsuste vahel.
8. Omavalitsuspoliitika põhimõtete ja suundade avamine riigi strategiadokumentides.

I. ETTEPANEKUD RAHANDUSE VALDKONNAS

FISKAALSE MÖJUGA ETTEPANEKUD, sh.

Ettepanek 1. Kohalike omavalitsuste tulude taastamine majanduslanguse eelse perioodi tasemele.

Ettepanek 1.1 Taastada 2009 aastani kehtinud omavalitsuste ülesanded spordi ja noorsootöö valdkonnas ja suurendada selleks kohalikele omavalitsustele riiklikest maksudest ja keskkonnatasudest laekuva tulu osa, sh üksikisiku brutotulust tulumaksuna kohalikku eelarvesse laekuva osa määra.

	2014 tegelik	2015 EA	2016 kava
Maksud kokku	861 989 577	901 354 000	949 866 034
Tulumaksu %	11,6	11,6	11,8
Tulumaks	788 299 377	826 000 000	873 851 034
Kasv majanduse arvel			4,00%
Maamaks	58 952 143	59 000 000	59 000 000
Keskkonnatasud	14 738 057	16 354 000	17 015 000
Kasv võrreldes eelmise aastaga %		4,60%	5,40%
Kasv võrreldes eelmise aastaga €€		39 364 423	48 512 034

PÕHJENDUS:

Eesmärk: Omavalitsustele iseseisva tulubaasi, regionaalse tasakaalustatuse ja kohaliku demokraatia suurendamine.

Kohalike omavalitsuste ülesannete vähendamine ja sellega seotud tulubaasi kärbe aastatel 2009-2015 on mõjutanud oluliselt kohalike omavalitsuste põhiteenuste osutamist - teenuste kvaliteeti, võimalusi panustada omaosalust Euroopa Liidu struktuurivahendite kaasamiseks ning kohalike omavalitsuste muid võimalusi igapäevaseks hädapäraseks kohaliku elu korraldamiseks ja põhivara korrashoiuks.

2015. aasta riigieelarve kohaselt on kohalikel omavalitsustel kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 6 sätestatud ülesannete täitmiseks riiklikest maksudest ja riigieelarve eraldistest laekuvaid vahendeid 65,7 miljonit eurot ehk 6,6 % enam kui 2008. aastal. Seevastu riigieelarve maksulised tulud (ilma sotsikindlustusmakseteta ja muude edasiantavate tuludeta) kasvanud 2015. aastal võrreldes kriisieelse 2007. aastaga 841,1 miljoni euro ehk 32,8 %, mis tähendab seda, et kohaliku elu korraldamiseks mõeldud rahaliste vahendite kasv on 5 korda aeglasem kui keskvalitsuse korraldatavas tegevusvaldkonnas.

Ettepanek 1.2 Kohalike eelarvete tasandusfondi järkjärguline taastamine proportsionaalselt tulumaksu taastamisega.

	2014 tegelik	2015 EA	2016 kava
Tasandusfond (TaF)	74 868 439	75 484 737	85 484 737
Kasv €€			10 000 000

Kohalike eelarvete tasakaalus hoidmiseks on vajalik ka tasandusfondi taastamine 2009 aasta alguse tasemel proportsionaalselt ja ajaliselt sarnaselt tulumaksu taastamisega.

Kasv %%		0,80%	13,20%
Kaevandus- tasude kom- pensatsioon	1 540 748	924 450	308 149
Tulude ta- sandamine kokku	76 409 187	76 409 187	85 792 886
Kasv %%		0,00%	12,30%
Kasv €€		0	9 383 699

Ettepanek 2. Suurendada toetusfondi (ToF) vahendeid kohalikele omavalitsustele pandud ülesannete täitmise kvaliteedi ja mahu tagamiseks.

Ettepanek 2.1. Eraldised kohalike teede hoiuks

	2014 tege- lik	2015 EA	2016 kava
Eraldis kohali- ke tee- de hoiuks	28 071 000	28 012 500 ^[1]	58 870 000
Eraldise kasv KOV teedele		-58 500	30 857 500

¹ Sellest 24 712 500 eurot kajastatakse Vabariigi Valit-
suse toetusfondis (liik 20) ning 3 300 000 eurot Majan-
dus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalas
projektipõhisteks toetusteks (liik 30).

Näha ette alates 2018. aastat kohalikele omavalitsuste-
le teehoiuvahendite eraldamine mahus, mis on võrdne
vähemalt 30 % -ga riigiteede hoiuks eraldatavate va-
hendite üldmahust.

Eesti teedest moodustavad olulise osa
kohalikud teed, mille korrashoid on ühis-
konna jätkusuutlikuks toimimiseks vajalik.

Senini kohalike teede hoiuks eraldatavate
vahendite maht ei ole piisav ning on võr-
reldes riigi teedele eraldatavate vahendite
mahuga ebaõiglaselt väike.

Vt ka Riigikogu, 12. detsembril 2013.a.
olulise tähtsusega riikliku küsimuse arute-
lu "Kohalike teede hoiu korraldamine"
(raport „Kohalike teede hoiu korraldami-
ne“,

[http://www.riigikogu.ee/tegevus/parlame-
ntaarne-kontroll/olulise-tahtsusega-
riiklikud-kusimused-ja-raportid/olulise-
tahtsusega-riiklike-kusimuste-ja-raportite-
arutelu](http://www.riigikogu.ee/tegevus/parlame-
ntaarne-kontroll/olulise-tahtsusega-
riiklikud-kusimused-ja-raportid/olulise-
tahtsusega-riiklike-kusimuste-ja-raportite-
arutelu)
[detailvade/OTRK: Kohalike teede hoiu k
orraldus/19d460e8-06f4-485a-acfc-
430ca651bdfd/](http://www.riigikogu.ee/tegevus/parlame-
ntaarne-kontroll/olulise-tahtsusega-
riiklikud-kusimused-ja-raportid/olulise-
tahtsusega-riiklike-kusimuste-ja-raportite-
arutelu)

Ettepanek 2.2 Haridustoetus (ToF kaudu)

	2014 tegelik	2015 EA	2016 kava
Haridustoetus kokku	207 478 302	232 220 907	
Õpetajate ja koolijuhtide tööjõukilude katteks	167 927 565	191 061 585	vt Haridus ettepanek 1 ja 2

Õppekirjandus ja õppevahendid	7 457 014	7 537 653	vt Haridus ettepanek 3
Koolilõuna kulude katteks	14 541 043	17 392 602	vt Haridus ettepanek 4
Investeeringutoetus	2 584 977	2 614 553	
Õpilaste transpordi kulude katteks			vt Haridus ettepanek 9

Ettepanek 2.3 Muud eraldised toetusfondi

	2014 tegelik	2015 EA	2016 kava
Toimetulekutoetus	19 263 123	19 101 221	Arvestuslik Vt sotsiaalvaldk. ettepanek 1
Sotsiaaltoetuste ja – teenuste osutamise toetus	2 908 000	3 156 169	Arvestuslik Vt sotsiaalvaldk. muud ettepanek ettepanek 1
Vajaduspõhise peretoetuse maksmiseks	599 538	10 562 400	Arvestuslik
Sündide ja surmade registreerimise hüvitis	17 569	17 569	Arvestuslik
Väikesaarte toetus	415 426	415 426	
Puudega laste hooldajatoetus	1 998 423	1 998 418	Arvestuslik

Ettepanek 3. Rääkida läbi laekuvate keskkonnatasude jaotumine KOV-I, KIK-I ja riigieelarve vahel ning määrata kõigi keskkonnatasude liikide ja komponentide osas kindlad protsendid, kui suur osa laekunud tasudest peaks kompenseerima KOV-le välismõjud ning võimaldama KOV-del seadusega ning seaduse alusel pandud keskkonnaülesannete täitmist.

Avalikustada 2014.aastal valminud ja 2015. aastal valmivad KIK süvaanalüüsid valdkondlike KIK programmide kohta, sealhulgas veemajandus, jäätmekäitlus, looduskaitse (sisaldab ka maastikukaitset), energeetika, keskkonnaharidus, keskkonnajärelevalve ja seire, atmosfääriõhu kaitse, keskkonnateadlikkus osas.

Kehtiva seaduse järgi on keskkonnatasude laekumine RE, KOV-de ja KIKi vahel seotud konkreetse aasta tasumääruga. Selline süsteem ei ole läbipaistev, arvutused on keerulised ning laekumise jaotuse sisuline põhjendus seotuna valitud aasta tasumääruga on nõrk. Vajalikud on arutelud KEM sisuosakondadega ning läbirääkimised RaM-ga ja Valitsuskomisjoniga. Maksusüsteem peab olema selline, et inimesed ning sihtrühmad teaksid, mille eest nad maksavad ning poliitiline süsteem saaks inimeste/maksjate eelistusi täpsemalt peegeldada. Rakendatud peab olema nii horisontaalne kui ka vertikaalne õiglus.

<p>Ettepanek 4. Kavandada seadusemuudatused, mille kohaselt kantakse kohaliku omavalitsuse eelarvesse tulumaks pensionide osas.</p>	<p>Pensionäride osakaal rahvastikust järjest kasvab. Pensionäride kasutatavate avalike teenuste maht kasvab pidevalt ja selle katteks ei piisa olemasolevast tulubaasist.</p>
<p>MUUD ETTEPANEKUD RAHANDUSE VALDKONNAS</p>	
<p>Ettepanek 1. Alustada kohalike maksude süsteemi korrastamist, et laiendada omavalitsuste võimalusi tulu kogumiseks. Kohalike maksude seaduse sõnastus vajab ajakohastamist.</p>	<p>Kohalike maksude osakaeva rahvastikuga al kohalike omavalitsuste eelarvetulude kujundamisel on marginaalne, moodustades kohalike omavalitsuste tulubaasist 1,3% (2011. aastal, enne müügitulu kaotamist 3,2%, ehk 25,5 milj €).</p> <p>Kohalike omavalitsuste tulubaas ja tema kasutada olev maksusüsteem ei vasta juba ammu tegelikele vajadustele. Läbirääkimistel on mitmeid aastaid võetud plaani sellega tegelema hakata, kuid tegeliku tegevuseni pole jõutud..</p>
<p>Ettepanek 2. Tasandusfondi valemi tulu- ja kulukomponentide väärtuste ning tasandusfondi mahu määramine peab toimuma läbirääkimistel kokkulepitud ülesannete maksumuse alusel.</p>	<p>Tasandusfondi kehtiva kujul ei tööta optimaalselt, arvesse ei võeta tegelikke vajadusi.</p>
<p>Ettepanek 3. Tagada riigi andmekogudesse andmete esitamise ja sellega seotud ülesannete ning muude riiklike ülesannete täitmise ja nende administreerimisega seonduvate kulude katmine riigi eelarve vahenditest</p>	<p>Riigikontrolli 31. oktoobri 2013 aruande „Andmete esitamine riigi andmekogudele valdades ja linnades“ kohaselt täidavad kohalikud omavalitsused riigi andmekogude pidamisega seotud ülesandeid, mis on olemuslikult riigi ülesanded. Vastavalt KOKS § 6 lg-le 5 tuleb kohalikule omavalitsusele seadise pandud kohustustega seotud kulud katta riigieelarvest.</p>
<p>Ettepanek 4.</p> <p>Tagada Riigikohtu üldkogu 16. märtsi 2010 kohtuotsuse nr 3-4-1-8-09 täitmine, millega tunnistati põhiseadusega vastuolus olevaks selliste õigustloovate aktide andmata jätmise, mis sätestaksid, millised seadusega kohaliku omavalitsuse üksustele pandud kohustused on omavalitsuslikud ja millised riiklikud, ja eristaksid kohaliku omavalitsuse üksustele kohaliku elu küsimuste otsustamiseks ja korraldamiseks ette nähtud raha riiklike kohustuste täitmiseks mõeldud rahast ning näeksid ette kohaliku omavalitsuse üksustele seadusega pandud riiklike kohustuste rahastamise riigieelarvest.</p>	<p>Põhiseadust järgiva regulatsiooni kehtestamata jätmise piirab kohalike omavalitsuste põhiseaduses sätestatud enesekorraldusõigust, õigust piisavatele rahalistele vahenditele ja on vastuolus õigusriigi põhimõttega. Riik peab tagama jõustunud kohtulahendite täitmise.</p>

II. ETTEPANEKUD HARIDUSE VALDKONNAS

FISKAALSE MÖJUGA ETTEPANEKUD	SELGITUSED
<p>Ettepanek 1. Pedagoogide ja tugipersonali tööjõukulude maht peab olema piisav.</p> <p>Pedagoogide ja tugipersonali tööjõukulude maht peab kujunema vastavalt töövõtjate esindusorganisatsioonide ja HTM kokkuleppele ning kajastama läbirääkimiste lõpp-protokollis ning olema aluseks VV määrusele millega jaotatakse toetusfond omavalitsuste vahel.</p>	<p>Õpetajate, tugipersonali ja kooli juhtide tööjõukulud peavad olema arvestuslikult kaetud, ning vastavalt poliitilisele otsusele suurenema kuni riigi keskmise palgani. Vastavalt 2012 aastani kehtinud haridustoetuse valemile tuleb välja arvutada koolide lõikes õppekava täitmiseks vajalikud vahendid ning planeerida selleks vajalikud vahendid haridustoetuse hulgas, kuna 2001 aastal võeti see ülesanne omavalitsuste poolt riigilt üle ja riik võttis omale kohustuse haridustoetuse eraldamiseks mahus, mis katab ülevõetud kohustuse täitmise kulud.</p> <p>Nii pedagoogide kui tugispetsialistide tegevuse eesmärk on sama – tagada koolikohustuslikele õpilastele PS § 37 hariduse andmine, seega rahastuse osas peab riik neid seega kohtlema võrdselt.</p>
<p>Ettepanek 2 Lisada tugispetsialistide toetus haridustoetusesse</p>	<p>Lahendamata on tugispetsialistide finantseerimise küsimus. Eesti Linnade Liit ja Eesti Maaomavalitsuste Liit on oma seisukoha tugispetsialistide rahastamise osas korduvalt esitanud ega pea investeringukomponendi arvel tugispetsialistide rahastamise lahendust adekvaatseks.</p> <p>Juhime tähelepanu, et Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis aastateks 2014-2015 on hariduse ja teaduse punkt 2: “Käsitleme kooli palgafondi ühtsena ning lubame omavalitsustele eraldatud riikliku haridustoetuse raames finantseerida vajadusel ka koolides töötavaid tugispetsialiste või osta teenuseid maakondlikelt tugikeskustelt.”.</p>
<p>Ettepanek 3. Õppevahendite kulud suurendamine.</p> <p>Õppevahendite kulud tuleb vastavalt 2001 aastal muudetud PGS katta kulupõhiselt.</p> <p>Õpikeskkonna muutusi (IKT rakendamisel) tuleb arvestada haridustoetuse kavandamisel.</p>	<p>Õppevahendite soetamise toetuse eraldamisel pole arvestatud 2001 aasta kehtestatud PGS. Selle seaduse 2010 aasta muudatuste rakendamisel arvutati välja õpikute ja õppevahendite tegelik maksumus, rakendati seda aga seadusega vastuoluliselt vaid 60% ulatuses. Omavalitsuste hariduskulud pidevalt kasvavad, toetus ei võimalda kindlustada õpilasi piisavalt õpikute ja teiste õppevahenditega, mis on vajalikud riiklike õppekavade rakendamiseks ning õppekavas sätestatud õpikeskkonna kaasajastamiseks. ja arvesse võtma inflatsiooni.</p>
<p>Ettepanek 4. Toetus koolilõunakulude katmiseks peab olema samadel põhimõtetel ja ulatuses riigikoolidega.</p>	<p>Ministeerium katab riigikoolide koolilõuna kulud kulupõhisena, tagades kõigile õpilastele tasuta koolilõuna. Olukorras, kus teistele üldharidus-</p>

	<p>koolidele eraldatakse vaid koolilõuna kulude toetust, toimub ebavõrdne kohtlemine, ning selline olukord ei ole lubatav.</p>
<p>Ettepanek 5. Kavandada riigieelarves vahendid huvikooli seaduse § 21 lg 4 täitmiseks.</p>	<p>Huvikooli seadust ei ole aastaid täidetud, tule-nevalt vajadusest toetada noori omandamiseks laiapõhjalist haridust tuleb riigieelarvest toetada huvihariduse andmist.</p> <p>Huvihariduse eraldis peab alates 2017 aastast suurenema igal aastal inflatsiooni võrra.</p>
<p>Ettepanek 6. Analüüsida erakooli- ja põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse vastas-tikust mõju ja kõrvaldada neis sisalduvad vastuolud.</p> <p>Katta erakoolide kulud riigieelarvest</p>	<p>Riigikohtu otsuse alusel on riik kohustatud kom-penseerima omavalitsustele erakoolide tegevus-kulud, mis on tasutud erakooliseaduse §22² alu-sel.</p> <p>Näiteks ajavahemikul 01.09.2011-31.12.2014 on Tallinna linnale esitatud erakoolide arveid sum-mas 4 637 696,3 eurot. Arvestuslikult on 2016. aasta kulude summa 2,02 mln eurot.</p>
<p>Ettepanek 7. Toetus õpilas- ja noorteürituste ning aineühenduste tegevuse rahastamiseks</p> <p>Toetus õpilas- ja noorteürituste ning aineühen-duste tegevuse rahastamiseks maakondlike omavalitsusliitude kaudu peab kasvama.</p>	<p>Toetus õpilas- ja noorteürituste ning aineühen-duste tegevuse korraldamiseks on jäänud 2009. aasta tasemele ja ei vasta tegelikult vajalikele kulutustele. KOV'id on olnud sunnitud järjekord-selt rahastama seda ülesannet teiste kulude arvel. Eraldis peab kasvama ja alates 2016. aas-tast suurenema igal aastal vähemalt prognoosi-tud inflatsiooni võrra. Arvestama peab, et 2009. aasta eelarve vähendamisega võeti KOV' idelt kohustus tegelda noorte- ja spordiküsimustega. Läbirääkimiste käigus on vaja täpsustada riigi-eelarvelise toetuse kasutamise lepingu tingimusi maakondlikele omavalitsusliitudele. Vahendite jaotus peab lähtuma vastavalt 7-26 aastaste füüsiliste isikute arvust.</p>
<p>Ettepanek 8. Toetust õpilaskodude ülalpidami-seks on vaja suurendada.</p>	<p>Õpilaskodudes riiklikult toetatavate kohtade maksumus (2000€ toetatava koha kohta) ei vasta tegelikele kuludele, see peaks kasvama ning igaaastaselt sisaldama ka inflatsioonimäära.</p> <p>Läbirääkimiste käigus on vajalik täpsustada riikli-kult toetatavate õpilaskodu kohtade arvu suu-rendamise võimalust ning kohtade jaotust.</p>
<p>Ettepanek 9. Kavandada vastavalt PGS toetus õpilaste transpordi rahastamiseks alates 2016 aastast mahus vähemalt 13 milj.€.</p>	<p>Kohalikud omavalitsused kulutavad aastas ligi-kaudu 20 miljonit eurot õpilaste kooliveole (pile-tite kompenseerimine, avalike liinide doteerimi-ne, oma transpordi kulud, tellitud transpordi kulud). Tuludes selleks vahendeid pole ette näh-tud.</p>

	<p>Seoses koolivõrgu muutustega, eriti gümnaasiumide osas, suurenevad kulud transpordile veelgi. Riik peab võtma kaasvastutuse, lisama haridustoetuse valemisse täiendava komponendi ja eraldama omavalitsustele vähemalt poole kulude mahus toetust õpilaste koolitranspordi kulude katmiseks. (jaotussüsteem tuleb välja töötada vastavalt transporti vajavate õpilaste arvule)</p>
<p>Ettepanek 10. Tulla tagasi 2012. aastani haridustoetuse jaotamise aluseks olnud mudeli rakendamise juurde.</p>	<p>Haridustoetuse jaotuse aluseks võetud koefitsientidele põhinev arvestussüsteem ei ole kohalike omavalitsuste ja omavalitsusliitude poolt aktsepteeritud. Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt käivitatud protsess on kaugenemine varasemalt (2007.a) kokkulepitud haridusmudelist, mille kohaselt toetuse maht peab olema välja arvatud vastavalt kokku lepitud haridusmudeli. HTM on mitmepoolselt kokku lepitud haridusmudeli kõrvale jätnud, millega ei saa nõustuda. Väljavõtte Valitsuskomisjoni ja Omavalitsusliitude Koostöökogu (OVL KTK) delegatsiooni läbirääkimiste lõpp-protokollist 2015.a riigieelarve osas: OVL KTK delegatsiooni tehtud ettepanek: „Haridustoetuse kogumaht peab kujunema kuni 2012. aastani kehtinud valemi komponentide summast ja kindlustama õppekava täitmise kõigil kooliastmetel.“</p> <p>Ei saa toetada ühtset pearaha I-III kooliastmeni, sest see ei arvesta tegelikke kulutusi. Haridustoetus peaks olema kooliastmeti diferentseeritud, nagu 2012. aastal.</p>
<p>MUUD ETTEPANEKUD HARIDUSE VALDKONNAS</p>	
<p>Ettepanek 1. Analüüsida Vabariigi Valitsuse määruse nr 131 (2011) „Tervisekaitsenõuded koolieelse lasteasutuse maa-alale, hoonetele, ruumidele, sisustusele, sisekliimale ja korrashoiule“ ja Vabariigi Valitsuse määruse nr 84 (2013) „Tervisekaitsenõuded koolidele“ ja PGS muudatused mõju ja kavandada lisandunud kulude katteks omavalitsuste tulude suurendamist.</p>	<p>Viimastel aastatel muudetud õigusaktidega lisanduvat kulu omavalitsustele ei ole piisavalt analüüsitud. Praktikas toob see kaasa omavalitsustele kulu mille katmiseks nende tulude maht ei ole piisav.</p>
<p>Ettepanek 2. Kohalike omavalitsuste poolt hallatavate erivajadustega laste koolide pidamise kulude katmine riigieelarvest.</p>	<p>Vastavalt põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 2 lõikele 4 tagab riik koolide asutamise ja pidamise nägemis-, kuulmis- ja kõnepuudega õpilastele, liikumispuudega õpilastele, kellel lisaks liikumispuudele esineb täiendav hariduslik erivajadus, liitpuudega õpilastele, intellektipuudega õpilastele, tundeelu- ja käitumishäiretega õpilastele ning kasvatus eritingimusi vajavatele õpilastele.</p>

	<p>Vastavalt PGS § 2 lg-le 4 kehtib hüvitamiskohustus täies mahus, st samadel alustel riigi erikoolidega peab rahastama kõigi, sealhulgas KOV-ide omandis olevates üldhariduskoolides, sh tava-koolides õppivate nägemis- ja kuulmispuudega õpilaste, liikumispuudega õpilaste, kellel lisaks liikumispuudele esineb täiendav hariduslik erivajadus, tundeelu- ja käitumishäiretega õpilaste, toimetuleku- ja hooldusõppel olevatele õpilaste ning kasvatus eritingimusi vajavate õpilaste õppetegevust.</p> <p>(nt Tallinnas 4 kooli- mille kulu nendele koolidele. 2013. aastal oli 1 586 tuhat eurot).</p>
<p>Ettepanek 3. Finantseerida PGS-iga sätestatud uued täiendavad kulutused (IBO rakendamine, õpilaste arengu toetamine, turvalisuse tagamine, HEV koordinaator jms.).</p>	<p>Vastavalt 01.01.2014 jõustunud PGS'le on kohalikule omavalitsusele seatud kohustusi, mis nõuavad täiendavat finantseerimist riigieelarvest.</p> <p>(Nt §16 lg 4 IBO rakendamine - õppe täiendavaks rahastamiseks riigieelarvest haldusleping kooli- pidaja ja HTM ministri vahel.).</p>

III. ETTEPANEKUD SOTSIAALVALDKONNAS

FISKAALSE MÕJUGA ETTEPANEKUD	PÕHJENDUSED
<p>Ettepanek 1. Toimetulekupiiri tõstmine 130 euroni</p>	<p>Arvestades inimeste igapäevakulude kasvuga (hinnatõusud) ja miinimumpalga ning tulumaksumaba miinimumi ebapiisavat kasvu on vaja tõsta toimetulekutoetuse maksmise aluseks olevat toimetulekupiiri.</p>
<p>Ettepanek 2. Jätkata läbirääkimisi riigieelarves piisavate vahendite kavandamiseks ööpäevaringse erihoolekandeteenuse kättesaadavuse tagamiseks psüühilise erivajadusega inimestele.</p>	<p>Viimastel aastatel ehitatud peremajade erihooldusteenuse maksumus on nii kõrge, et kliendi pension ei kata nõutud omaosalust ära. Kliendile peab peale omaosalustasu maksmist jääma kätte 15% pensionist. Vanemates kohtades seda probleemi ei ole. Kui klient suunatakse SKA poolt uude peremajja, siis üldjuhul tema pension ei kata kliendi omaosalust.</p>
<p>Ettepanek 3. Näha ette hoonete rekonstrueerimisel ja kaasajastamisel takistusteta liikumise projektide rahastamine riigi eelarvelistest vahenditest või Euroopa Liidu finantsperioodil 2014-2020 ESF vahenditest.</p>	<p>Puuetega inimeste õiguste konventsioon ja fakultatiivprotokoll (jõustusid 29. juunil 2012) näevad ette ka ülesanded kohalikele omavalitsustele ligipäätavuse parandamiseks, milleks aga neile vahendeid pole eraldatud.</p> <p>https://www.riigiteataja.ee/akt/204042012006</p>
<p>Ettepanek 4. Näha riigieelarves ette piisavad vahendid ravikindlustuseta isikutele esmatasandi arstiabi kättesaadavuse tagamiseks</p>	<p>Põhiseadusest tulenev kõigi elanike õigus tervise kaitsele.</p> <p>Näiteks 2014. aastal osutati AS Ida-Tallinna</p>

	<p>Keskhaigla ravikindlustamatute osakonnas stationaarset abi 349 ravikindlustusega hõlmamata isikule. Vastuvõtul sama osakonna ambulatoorses osas, lisaks perearstide vastuvõtul ja öömajade/varjupaikades õendusteenuse osutaja poolt said esmatasandi arsti/õe abi kokku 1223 patsienti. Linnaeelarveliste vahendite kulu 2014.a oli 353 145 eurot.</p>
<p>Ettepanek 5. Analüüsida võimalusi ja kindlustada õendusteenuse kättesaadavus krooniliste tervisehäiretega kodanikele kodus</p>	<p>Puudub piisav teenuse riiklik finantseerimine.</p> <p>Näiteks õendusteenust kroonilistele haigetele kodus said Tallinnas 2014. aastal 191 isikut 1372 ravijuhuga, iga ravijuhu kohta keskmiselt 7 visiiti, visiite aastas kokku 9503. Linnaeelarveliste vahendite kulu 2014.a. oli 138 672 eurot. Teenust rahastatakse osaliselt ka Eesti Haigekassa poolt, kuid vajaliku teenuse maht on seoses elanikkonna vananemise ja krooniliste haiguste sagedenemisega märgatavalt suurem. Ambulatoorne teenus patsiendile tema kodus on odavam ja mugavam kui iseseisva statsionaarne õendusabi osakonnas haiglas.</p>
<p>MUUD ETTEPANEKUD SOTSIAALVALDKONNAS</p>	
<p>Ettepanek 1. Analüüsida toimetulekutoetuse väljamaksmise ja vajaduspõhise peretoetuse korraldamisega seotud administreerimiskulude mahtu ning teenuste arendamise seotud kulutuste katmine riigieelarvest.</p>	<p>Sotsiaalvaldkonnas omavalitsuste poolt osutatavate teenuste administreerimiskulude analüüs on aegunud, lisandunud on uued teenused, mille administreerimiskulu ei ole adekvaatselt hinnatud. Nende teenuste administreerimiskulude katmisel lähtuda põhimõttest, et antud kulude katteks peab riik eraldama vahendi mahus mis katavad ära tegeliku kulu.</p>
<p>Ettepanek 2. Reguleerida seadusega KOV vastutus sotsiaalteenuse osutamisel ja tagada sätestatud kohustuste täitmiseks vajalik tulubaas.</p>	<p>SHS § 26 lõikes 1 nähakse ette rida abimeetmeid, mida on kohustatud osutama kohalikud omavalitsused. Muu hulgas tuleb valla- või linnavalitsusel korraldada puuetega isikutele teiste inimestega võrdsete võimaluste tagamiseks, nende aktiivseks osalemiseks ühiskonnaelus ja iseseisvaks toimetulekuks invatransporti, samuti määrata vajadusel tugisik või isiklik abistaja või pakkuda muid sobivaid meetmeid. Mõlemad meetmed aitavad avardada puudega inimese liikumisvõimalusi, mis on vältimatuks eelduseks nii võrdsete võimaluste, aktiivsuse kui ka iseseisva toimetuleku tagamisel.</p> <p>Näiteks: Õiguskantsler väidab Tallinna Linnavalitsusele (05.01.2015 nr 7-5/140948/1500019) saadetud kirjas, et kohalik omavalitsus võib eeldada liikumistakistusi kogevate teatud puudega inimeste vajadust invatransporditeenuse järele</p>

	<p>ja osutada invatransporti universaalses mahus, kuid peab siis kui määratletud eeldustel osutatav invatransport ei kata ära inimese abivajadust ja kui täiendava abita oleks tema põhiõigus ja – vabadus eaproportsionaalselt riivatud, tagama inimese vajadustele vastava abi.</p> <p>Seaduseandja peaks reguleerima Sotsiaalhoolekande seaduse tasandil eelpool loetletud teenused ning täpsustama ka kohaliku omavalitsuse ja isiku enda vastutuse teenuste osutamisel.</p> <p>Samuti peaks riik omavalitsustele tagama seadusega sätestatud kohustuse täitmiseks vajaliku tulubaasi.</p>
<p>Ettepanek 3. Töötada välja Lastekaitse seaduse § 37-s sätestatud lasteasutuse sisehindamise nõude täitmiseks vastav juhendmaterjal</p>	<p>Alates 01.01.2016 jõustub uus Lastekaitse seaduse § 37 sätestab lasteasutuse sisehindamise nõude, mis on tegevus, mille käigus hinnatakse lasteasutuse töökorraldust ja töökeskkonda ning tegevuste tulemuslikkust lapse õiguste ja heaolu tagamisel. Sisehindamise käigus selgitatakse välja lasteasutuse eesmärkide täitmist toetavad ja takistavad asjaolud ning analüüsitakse lasteasutuse tegevuse vastavust õigusaktidele.</p> <p>Meile teadaolevalt ei ole koostatud lasteasutustele konkreetset juhendmaterjali, kuidas nad antud tegevust võiks läbi viia.</p>
<p>Ettepanek 4. Tagada STAR programmi tõrgeteta töö ja viia läbi STAR-i arendused kooskõlastatult KOV-de vajadustega.</p>	<p>STAR-i arendustööd on programmi muutnud kasutajasõbralikumaks, kuid riik peab jätkuvalt kavandama arendustöid STAR programmi täiustamiseks.</p> <p>STAR peaks muutuma sotsiaaltöötajale oluliseks abivahendiks. Oluline on, et STAR arendataks tsentraalselt edasi ka teenuste osas, võimaldamaks dokumenteerida hindamise protsessi ja genereerida haldusotsus teenuse saamise/mitte saamise kohta.</p>

IV. ETTEPANEKUD KULTUURIVALDKONNAS

FISKAALSE SISUGA ETTEPANEKUD	PÕHJENDUSED
<p>Ettepanek 1. Suurendada vahendeid rahvaraamatukogude teavikute soetamiseks ja raamatukogude infosüsteemi arendamiseks. Näha 2016. aastaks selleks 1 855 740 €</p>	<p>Eraldised rahvaraamatukogudele on samal tasemel 2009. aastaga ja ei ole piisavad valdkonna rahastamiseks. Kohalike omavalitsuste eelarvete koormus on järsult suurenenud.</p>
<p>Ettepanek 2. Suurendada vahendeid ujumise algõpetuse läbiviimise kulude katmiseks. Näha</p>	<p>Riikliku õppekava raames läbiviidav ujumise algõpetus on kallinenud viimastel aastatel tunduvalt. Eriti maapiirkondades on vähe sobivaid</p>

selleks ette 2016. aastal vähemalt 241 584 €	ujulaid ning transpordi kulutused kasvavad kiiresti.
Ettepanek 3. Jätkata kooride-, rahvatantsurühmade, orkestrite, harrastusteatri tegevuse toetamist riigieelarvest.	
Ettepanek 4. Suurendada vahendite mahtu muinsuskaitsealaseks tegevuseks ja muinsuskaitse halduslepingute professionaalsemaks täitmiseks, sealjuures: <ul style="list-style-type: none"> - Eraldada vahendeid muinsuskaitse- ja miljööväärtes piirkondades asuvate hoonete renoveerimistoetuseks; - Eraldada toetust ka Tallinna kirikute renoveerimiseks; 	Kohalike eelarvete tulud valdkonna toetamiseks ei ole piisavad. Muinsuskaitse tegevuseks ei ole omavalitsuste tulubaasi vahendeid planeeritud, seega selle tegevuse rahastamine on toimunud teiste valdkondade rahastamise arvel.
Ettepanek 5. Eraldada vahendeid kohalike omavalitsuste omanduses olevate kuid sisuliselt üleriigiliste objektide arendamiseks, näiteks: <ul style="list-style-type: none"> - Kultuuriobjektidele nagu Tallinna Loomaaed, Tallinna Lauluäljak; - Spordiobjektidele nagu Kalevi spordihall, Kadrioru staadion, Tondiraba spordikompleksi ujula ehitamine. 	Arvestades asutuste riiklikku tähtsust ja seda et riigieelarvest toetatakse juba selliseid spordiasutusi nagu Tehvandi spordikeskus ja Jõulumäe Tervise- ja spordikeskus. Toetus on hädavalik et tagada asutuste areng.
Ettepanek 6. Eraldada vahendeid professionaalsete munitsipaalteatrite, nagu Tallinna Kammerorkester ja Tallinna Filharmoonia tegevuse toetuseks.	Kuna riigieelarvest toetatakse juba Pärnu Linnaorkestrit ja Narva linna Sümfooniaorkestrit on vahendite eraldamine ka Tallinna kultuuriasutustele, mille külastajate areaal on laiem, õiglane.
MUUD ETTEPANEKUD KULTUURIVALDKONNAS	
Ettepanek 1. Seadustada kohalike omavalitsuste kohustus tegelda rahvakultuuri säilitamise, arendamise ja maakondlikel liitudel ürituste korraldamine maakonnapõhiselt ning kavandada riigieelarves toetus kohalikele omavalitsustele ja maakonnaliitudele rahvakultuuri arendamise toetuseks.	Arvestades asjaolu, et omavalitsusi kultuurivaldkonnas rahvakultuuriliseks tegevuseks riiklikult ei toetata ja neil pole kohustust rahvakultuuri arenguga tegeleda ja maakonna piires selle valdkonna üritusi korraldada, on kuni omavalitsuste tulude suurendamiseni selle tegevuse tarbeks vajadus eraldada riigieelarvest toetus omavalitsustele ja maakondlikele omavalitsusliitudele selle ülesande täitmiseks.

V. ETTEPANEKUD MAJANDUSE VALDKONNAS

V.I. ETTEPANEKUD TEEHOIU JA TRANSPORDI VALDKONNAS

FISKAALSE MÕJUGA ETTEPANEKUD

PÕHJENDUSED

Ettepanek 1. Suurendada toetusfondi (ToF) vahendeid kohalikele omavalitsustele pandud ülesannete täitmise kvaliteedi ja mahu tagami-

.
Eesti teedest moodustavad olulise osa kohalikud

seks.				
	2014 tegelik	2015 EA	2016 kava	
Eraldis kohalike teede hoiuks	28 071 000	28 012 500 ^[1]	58 870 000	<p>teed, mille korrashoid on ühiskonna jätkusuutlikuks toimimiseks vajalik.</p> <p>Senini kohalike teede hoiuks eraldatavate vahendite maht ei ole piisav ning on võrreldes riigi teede eraldatavate vahendite mahuga ebaõiglaselt väike.</p> <p>Vt ka Riigikogu, 12. detsembril 2013.a. olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu "Kohalike teede hoiu korraldamine" (raport „Kohalike teede hoiu korraldamine“, http://www.riigikogu.ee/tegevus/parlamentaarne-kontroll/olulise-tahtsusega-riiklikud-kusimused-ja-raportid/olulise-tahtsusega-riiklike-kusimuste-ja-raportite-arutelu-detailvaade/OTRK:Kohalike%20teede%20hoiu%20korraldus/19d460e8-06f4-485a-acfc-430ca651bdfd/)</p>
Eraldise kasv KOV teedele		-58 500	30 857 500	
<p>[1] Sellest 24 712 500 eurot kajastatakse Vabariigi Valitsuse toetusfondis (liik 20) ning 3 300 000 eurot Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi valitsemisalas projektipõhisteks toetusteks (liik 30).</p> <p>Näha ette alates 2018. aastat kohalikele omavalitsustele teehoiuvahendite eraldamine mahus, mis on võrdne vähemalt 30 % -ga riigiteede eraldatavate vahendite üldmahust.</p> <p>Ettepanek 1.1. Teehoiuks mõeldud vahendite eraldamiseks toetusfondi kaudu töötada kohalike teede inventariseerimise järel välja uus rahastamismudel mis põhineb muuhulgas teede pinnahüki ja liiklussageduse andmetel.</p> <p>Kohalike teede juhtumipõhiseks toetuseks eraldada vahendeid riigieelarvest täiendavalt riigi eelarvestrateegias kohalike teede hoiuks kavandatud vahenditele.</p>				<p>Toetusfondi kaudu teehoiu vahendite jaotamine peab toimuma kindlate kriteeriumite alusel, kusjuures jaotamise aluseks peab olema teede pindala, mitte pikkus. Kinnitada tuleb kindlad kriteeriumid, mis võetakse aluseks tee laiuse mõõtmisel (kas teekatte laius, teemaa laius, sh teepeenrad jm). Arvestada tuleb ka jalgratta- ja/või jalgteid. Kuni puudub teede pinnarvestusel põhinev register jätkatakse teehoiu vahendite jaotust proportsioonis 1: 5.</p>
<p>Ettepanek 2. Leppida kokku ja seadustada linnalisi asulaid läbivate teede omandivorm ja teehoiu rahastamine.</p> <p>Alustada olemuslikult linnu/valdu läbivate riigimaanteed, sh. TEN-T võrgustikku kuuluvate maanteed hoiu rahastamisega riigieelarvest.</p>				<p>Olemuslikult riigimaanteed ja riigile strateegiliselt tähtsate transpordiobjektide ühendusteedena tuleb nende korrashoidu finantseerida riigieelarvest selleks eraldi kavandatavate vahendite arvel.</p>
<p>Ettepanek 3. Näha ette transpordivaldkonnas takistusteta liikumise projektide rahastamine riigi eelarvelistest vahenditest ja EL struktuuri vahendite programmiperioodi 2014-2020 trans-</p>				<p>Kohalikel omavalitsustel puuduvad vahendid kohalike teede ja tänavate piisavaks hoiuks, ning selliste projektide elluviimiseks.</p>

pordi valdkonna vahenditest.	
MUUD ETTEPANEKUD TEEHOIU JA TRANSPORDI VALDKONNAS	
Ettepanek 1. Kaaluda teeseaduse § 27'le vasta-va ehitusseaduse regulatsiooni täiendamist teel paikneva teevälise rajatise omaniku kohustusega hüvitada nende rajatise mittekorrasoleku tagajärjel tekkinud kahju (liikluskahju juhtumid seoses mittekorras kaevupäiste- ja luukidega).	Avalik õigus on loodud ühiste asjade korraldamiseks avalikes huvides, millises valdkonnas suurel määral seni oli ka Teeseadus, sisaldades küll asjaõigusest eraõiguse norme kuid sätestades avaliku õigusena teede korrashoiu kohustused, sh rahastamise jne nõuete ning kolmandate isikute suhtes piirangud koos ulatusega jpm. Teede rahastamine ning teehoiu kavandamine on viidud väljapoole MKMi haldusala seadusi. Suur osa Teeseadusest soovitakse viia Liiklusseadusesse, teehoiu rahastamine Eelarveseadusesse, kus ei ole sätestatud sihtotstarbeline rahastamine, mis võib oluliselt halvendada edaspidi riigieelarvest teehoiu rahastamist.
Ettepanek 2. Leida võimalused seadusemuudatuseks, mis võimaldaks teeregistris arvele võtta ka tänavaid mis asuvad valdade territooriumil tiheasustuse piirkondades. (uusarendused ja vanad külad ning alevikud)	Leida võimalus ühise arutelu algatamiseks õigusaktide muudatuste vajaduse kaalumiseks tänavate asukoha tunnuste täpsustamiseks tiheasustusaladel.
Ettepanek 3. Lähtudes Riigikohtu üldkogu otsusest, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumil kavandada ühistranspordiseaduse muutmine, pidades silmas vajadust kompenseerida ühistranspordiseadusest tulenevate riigipoolsete sõidusoodustuste tõttu saamata jäävad tulud kohalikele omavalitsustele.	Valitseb ebanormaalne olukord, kus riik on omavalitsustele, sh Tallinna linnale pannud peale hulgaliselt kohustusi sõidusoodustuste andmise osas samas aga neid kulusid ei kompenseerita.
V.II. ETTEPANEKUD ELAMUMAJANDUSE VALDKONNAS	
Ettepanek 1. Võttes aluseks Vabariigi Valitsuse ja üleriigiliste omavalitsusliitude vaheliste läbirääkimiste töökorra punkti 22 moodustada elamumajanduse poliitika küsimuste käsitlemiseks elamumajanduspoliitika tööühm.	
V.III. ETTEPANEKUD IKT VALDKONNAS	
MUUD ETTEPANEKUD IKT VALDKONNAS	
Ettepanek 1. Jätkata läbirääkimisi kiire valguskaablipõhise lairibaühenduse jaevõrgu loomiseks turutõrke piirkondades ja selle riiklikuks toetamiseks. Selleks: a. vähendada sidevõrgu ehitamisega kaasnevat halduskoormust, lihtsustades vastavat õigusraamistikku. Rakendada „viimase miili“ põhimõtte ka omavalitsuste haldus ja haridushoonete	Arendatav valguskaablipõhine lai-ribavõrk ei kindlusta kiiret inter-netiühendus maapiirkondades. Täna suured teenusepakkujad ei ole huvitatud võrgu väljaarendamisest enamuses piirkondades tulenevalt vähesest klientide arvust. Samas soovitakse laiendada kiireid Wifi võrke, mille tegelikult kättesaadavad kiirused ei ole piisavad ja kasutustasud ei ole maapiirkondades vastuvõetav.

<p>ühendamiseks kiire inter-netiühendusega;</p> <p>b. edendada kiire interneti arendamist toetavat kogukondlikku algatust;</p> <p>c. toetada turutõrke aladel, sealhulgas maapiirkondades, „viimase miili“ ühenduste rajamist selliselt et eratarbijal oleks võimalik liituda võrguga talutava ühinemistasuga.</p>	
<p>Ettepanek 2. Töötada välja Vabariigi haridus- asutuste 21.sajandi IKT infrastruktuuri kontseptsioon ja rakendada see hiljemalt 2016 aastal.</p>	<p>Antud lahendus annab võimaluse kõikidel vabariigi haridusasutustel kasutada nii olemasolevaid kui ka loodavaid inforessursse (filmid, õppematerjalid jt) õppetöö taseme ühtlustamiseks erinevates haridusasutustes sõltumata nende asukohast.</p>
<p>Ettepanek 3. Riigi tasandil uute infosüsteemide ja registrite loomisel või olemasolevate likvideerimisel kaasata kohalikke omavalitsusi projekti algatamise esimesest faasist alates.</p>	<p>Senine praktika omavalitsuste kaasamisel ei ole selge ja piisav. Algamiskavatsus peaks vastama HÖNTE-le.</p>
<p>Ettepanek 4</p> <p>MISP portaali (misp.eesti.ee) sulgemisega alternatiivide pakkumine KOV spetsialistile oma tööks vajalikke andmete saamiseks riigi (keskvalitsuse) andmebaasidest</p>	<p>Näiteks: toimetulekutoetus ja peretoetused on keskvalitsuse toetused, mida KOV inimestele vahendab ning selleks teostab KV ametnik päringuid MISP portaali kaudu. Kui see võimalus kaob, vajab KOV ametnik alternatiivseid võimalusi andmete saamiseks</p>

VI. ETTEPANEKUD MAA JA KESKKONNAVALDKONNAS

FISKAALSE MÕJUGA ETTEPANEKUD	PÕHJENDUSED
<p>Ettepanek 1. Eraldada vahendid riigi- ja jätkuvalt riigi omandis olevate maade hooldamiseks. Näha selleks 2016. aastal ette vähemalt 65 000 eurot</p>	<p>Jätkuvalt on vajadus katta riigieelarvest Keskkonnaministeeriumi valitsemisel olevate riigimaade hooldamise ja haljastamise kulu ja katta ka riigieelarvest reformimata riigimaade hooldamise ja haljastamise kulud.</p>
<p>Ettepanek 2. Leida lahendus omavalitsusliitude ettepanekule tunnistada kehtetuks või vähendada kohustust kanda munitsipaalomandisse antud maa võõrandamisel riigieelarvesse 65 % maa turuväärtusest.</p>	<p>Vajalik on jätkata läbirääkimisi seadusandluse muutmiseks omavalitsuste territooriumil ettevõtluse arengu tagamiseks.</p>
<p>Ettepanek 3. Jätkata läbirääkimisi selleks, et luua kohaliku omavalitsusüksuse ülesannete täitmiseks ja arenguks vajalike maade eraomanikelt omandamise kulude kompensatsioonimehhanismid.</p> <p>Kaaluda Riigivaraseaduse täiendamist sättega järgmises sõnastuses: „ MRS § 31 lg 1 p 8 alusel riigi omandisse jäetud maa võõrandamisel laekunud tasust kantakse 35% kohaliku omavalitsus-</p>	<p>Vajalik on luua kompenseerimismehhanismid omanikele kuuluvate maade osas, mis on vajalikud omandada kohaliku omavalitsusüksuse ülesannete täitmiseks ja arenguks.</p>

se üksusele ehitusseaduse §-s 13 märgitud kohustuse täitmiseks.	
Ettepanek 4. Lõpetada maksuvabastuste ja maksusoodustuste andmine maamaksust vabastamise või maamaksu vähendamise teel looduskaitsealuste ja muude looduskeskkonna kaitselistelt aladelt.	Hüvitada maadele seatud piirangute tõttu omanike vähenenud tulud otse riigieelarvest erinevate toetusmeetmete arvel.
MUUD ETTEPANEKUD MAADE JA KESKKONNA VALDKONNAS	
Ettepanek 1. Täiendada looduskaitseasendustäitmise ja sunniraha kohaldamise säetega, et tagada asendusistutuse täitmine.	LKS § 45 sätestab, et tiheasustusalal asuvad üksikpuid, välja arvatud kasvav mets metsaseaduse tähenduses ja viljapuud, tohib raiuda kohaliku omavalitsuse loa alusel. Loa andmise tingimused ja korra kehtestab kohalik omavalitsus. Muudatus tooks kaasa raieloa kõrvaltingimusena kohaldatava asendusistutuse kohustustuse tõhusama täitmise.
Ettepanek 2. Täiendada Metsaseaduse § 41 punktiga, mis kohustab riiklikku Keskkonnaametit kooskõlastama tiheasustusalal väljaantava metsateatise KOV-ga.	Linnakeskkonnas, eriti Tallinnas, kuid ka mujal on raietööd kõrgendatud tähelepanu all ja raiumise alustamise korral pööratakse info saamiseks esimesena KOV poole. Metsad on tiheasustusaladel väga oluline väärtus ning seetõttu tuleb raieid vaadata ka linnakeskkonna seisukohast mitte ainult metsamajandamise seisukohast.
Ettepanek 3. Kehtestada võrdsed tingimused vooluveekogude ja maaparandussüsteemide korrastamise ja hooldamise finantseerimiseks tiheasustusaladel	Omavalitsuste piire ületavate vooluveekogude hoolduseks puudub terviklik finantseerimislahendus. Vooluveekogude seisundi parendamiseks on võimalik toetust taotleda Keskkonnainvesteeringute Keskusest. Maaparandusseaduse mõistes maaparandussüsteeme linna territooriumil ei ole. Linnade territooriumitel asuvad kraavid on rajatised, millede hoolduseks maaparandussüsteemide hoolduseks mõeldud toetused ei laiene.
Ettepanek 4. Täpsustada ühisveevärgi seadust õiguste ja kohustuste osas sademeveesüsteemide korrastamiseks ja sademevee teenuse aluste kehtestamiseks. Ühtlasi peame vajalikuks ÜVK seaduse väljatöötamiskavatsuse uut läbitöötamist ja teistkordset esitamist EIS-i, kuna 21.01.2015 esitatud versioon oli väga suurte puudustega ja ei olnud vormikohane.	Käesoleval hetkel ei ole üheselt määratud sademevee-süsteemide (kraavide, truupeide) ning liigniiskete alade hoolduse korraldamine. See vajab õiguslikult reguleerimist ning lisaks ka sademeveerajatiste hoolduseks vahendite eraldamise küsimuse lahendamist.
Ettepanek 5. Luua üleriiklik veebipõhine lemmikloomade register, mida haldaks riik ja kehtestada lemmiklooma omanikule kohustus mikrokiipimiseks ning üleriigilisse registrisse kasside-	Kehtiv lemmikloomade registri süsteem ei võimalda üleriigiliselt küsimust lahendada ning on liiga kallis.

koerte kandmiseks.	
<p>Ettepanek 6. Tagada kohalikele omavalitsustele õigus valikuteks, millise mudeli alusel korraldada jäätmehooldeteenust.</p>	<p>KOV eeldusi sh võimalusi ja garantiisid jäätmehooldele, kui riigi ühe elutähtsa teenuse, korraldamiseks ei tuleks jätkuvalt kitsendada või olematuks muuta vaid tugevamaks ja adekvaatsemaks muuta.</p> <p>Üleriigilised omavalitsusliidud on korduvalt läbi rääkimistel ning oma kirjudes sellele tähelepanu juhtinud, sh 2010. aastal ja sellele järgnevalt korraldatud jäätmeveo in-house erandi keelu sätestamise puhul Riigikogu poolt, millega KOVide otsustusõigust korraldada oma pädevusse kuuluvaid küsimusi parimal võimalikul moel piirati olulisel määral.</p> <p>Peame oluliseks tagada jätkuvalt jäätmeseaduses ka võimalus, kus jäätmevaldaja on kohaliku omavalitsuse kliendiks, mitte jäätmekäitleja otseks lepingupartneriks.</p>
<p>Ettepanek 7 Arvestada CO2 kvootide müügittehingutest laekuvate vahendite suunamisel võimalustega linnade ja valdade säästlikuma elukorralduse tagamiseks</p>	<p>Ettepanek on kaaluda võimalusi tulevaste perioodide CO2 kvootide müügittehingutest laekuvaid vahendeid:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) suunata suuremate linnade välisvalgustuse alaste kokkuhoiumeetmete rakendamiseks, sealhulgas amortiseerunud valgustite koos kand- ja liinielementide uuendamise, mitmeastmelist juhtimist võimaldavate juhtimissüsteemide ja selleks sobivate valgustussüsteemide soetamiseks; 2) rakendada linnades jalgrataste laenusüsteemide loomiseks, integreerimaks rongiliine, maaliine ja linnasisest ühistransporti.

VII. ETTEPANEKUD MUUDES KÜSIMUSTES

FISKAALSE MÕJUGA ETTEPANEKUD	PÕHJENDUSED
<p>Ettepanek 1. Eraldada toetus üleriigilistele omavalitsusliitudele rahvusvahelise koostöö toetamiseks . Näha selleks 2016. aastal ette 125 000 €</p>	<p>Rahvusvahelise koostöö toetuse vahendid vähenesid samuti seoses kärbetega. Kulud on aga kogu Euroopas kasvanud. Taotleme selle toetuseliigi kasvatamist ja viimist esmalt 2009. aastal tasemele ja hiljem suurendamist kuni 5% aastas.</p>